

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงสาเหตุและวิธีป้องกันการสูญเสียหนังสือของห้องสมุดโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 โดยศึกษาถึงลักษณะของโรงเรียน ห้องสมุด การดำเนินงาน สภาพการสูญเสีย อัตราหนังสือหาย และสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียหนังสือ รวมทั้งวิธีการป้องกันการสูญเสียหนังสือของบรรณารักษ์

การวิจัยครั้งนี้ต้องการทดสอบสมมุติฐาน ดังต่อไปนี้

1. การสูญเสียหนังสือในห้องสมุด เกิดจากการสั้กลอนนำหนังสือออกจากห้องสมุดโดยมิได้ยึดตามระเบียบมากกว่าวิธีอื่น
2. สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียหนังสือในห้องสมุดมาจากผู้ใช้มากที่สุด
3. สภาพอาคารห้องสมุดมีความสัมพันธ์กับอัตราการสูญเสียหนังสือในห้องสมุด

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 รวม 8 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน โดยสอบถามบรรณารักษ์ผู้เป็นหัวหน้างานห้องสมุด แต่ละ 1 คน รวม 156 คน ดังนี้

จังหวัด เชียงราย	29	คน
จังหวัด พะเยา	16	คน
จังหวัด แพร่	17	คน
จังหวัด น่าน	17	คน
จังหวัด ลำปาง	25	คน
จังหวัด เชียงใหม่	32	คน
จังหวัด ลำพูน	15	คน
จังหวัด แม่ฮ่องสอน	5	คน

วิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็น เครื่องมือหลักในการ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพอาคาร สภาพการสูญเสียหนังสือ และ วิธีป้องกัน โดยสอบถามจากบรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดดงก่าวแห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 156 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ สอบถามข้อมูล เกี่ยวกับสาเหตุและวิธีป้องกันการสูญเสียหนังสือ ลักษณะของคำถาม เป็นแบบที่กำหนดให้ เลือกตอบ (Check-List) และมีคำถามปลายเปิด (Open-End) แบบสอบถามแบ่งออก เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถาม เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของโรงเรียน และห้องสมุด และการดำเนินงาน รวม 24 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถาม เกี่ยวกับสภาพการสูญเสียและอัตราหนังสือหายของห้องสมุด โดยสอบถามประเภทของหนังสือและสิ่งพิมพ์ได้แก่ หนังสือทั่วไป วารสาร หนังสือพิมพ์ หนังสืออ้างอิง กฤตภาค ว่ามีการถูกนำออกจากห้องสมุด โดยไม่ยืมตามระเบียบ ถูกฉีกตัด ถูกขีด เขียน และถูกนำไปซ่อนบ่อยครั้งเพียงใด สภาพและระดับการสูญเสีย จำแนกตามประเภทของหนังสือ มีอัตราหนังสือหายโดยประมาณกี่เล่ม และหนังสือทั่วไปหมวดใดที่หายมากที่สุด รวม 7 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถาม เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียหนังสือตามทัศนะของบรรณารักษ์ โดยสอบถามความคิดเห็นของบรรณารักษ์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียหนังสือของห้องสมุดโดยทั่วไป สาเหตุต่าง ๆ นี้ มีทั้งหมด 7 สาเหตุใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

- ก. เกิดจากสภาพอาคารห้องสมุด
- ข. เกิดจากตัวบรรณารักษ์
- ค. เกิดจากการบริหารงานห้องสมุด
- ง. เกิดจากการบริการของห้องสมุด
- จ. เกิดจากระบบการเรียนการสอน
- ฉ. เกิดจากการประชาสัมพันธ์
- ช. เกิดจากผู้ใช้

ในสาเหตุใหญ่ ๆ ดังกล่าว ได้แยก เป็นสาเหตุย่อยออกไปอีก แต่ละสาเหตุ นอกจากจะเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check-List) แล้วยังมีคำถามปลายเปิด (Open-End) เพื่อให้บรรณารักษ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า นอกจากสาเหตุย่อยที่กำหนดไว้แล้ว ยังมีสาเหตุอื่นใดที่ทำให้เกิดการสูญเสียหนังสือในห้องสมุดอีก รวม 41 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับสาเหตุและวิธีการป้องกันการสูญเสียหนังสือของห้องสมุดที่บรรณารักษ์รับผิดชอบโดยได้นำคำถามในตอนที่ 3 มาตั้ง เป็นคำถามว่าห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานหรือรับผิดชอบอยู่ประสบปัญหาดังกล่าวหรือไม่ และถ้าประสบปัญหาใด บรรณารักษ์ใช้วิธีการป้องกันแก้ไขอย่างไร วิธีการป้องกันที่สอบถามมีทั้งกำหนดให้เลือกตอบและมีคำตอบแบบปลายเปิด เพื่อให้บรรณารักษ์ได้ตอบตามวิธีปฏิบัติที่เป็นจริง รวม 34 ข้อ

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นดังกล่าว ได้นำไปทดสอบกับบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนบางกะปิ โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนสาธิตเกษตร โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิตปทุมวัน โรงเรียนสายปัญญา รวมทั้งหมด 10 คน ระหว่างวันที่ 23-29 มกราคม 2530 บรรณารักษ์ทุกแห่งให้ความร่วมมือในการทดสอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ผลการทดสอบปรากฏว่าต้องแก้ไขและเพิ่มเติมตัวเลือกในคำถามบางข้อ และอธิบายความหมายของคำบางคำเพิ่มเติมในแบบสอบถามดังนี้

1. ให้นิยามศัพท์ของคำว่า การสูญเสียหนังสือ หมายถึง "การลักลอบนำเอาหนังสือออกจากห้องสมุด เพื่อประโยชน์ส่วนตัวโดยมิได้ยึดตามระเบียบของการใช้ห้องสมุด และรวมไปถึงการซ่อนหนังสือ ที่มีผลทำให้ผู้ใช้คนอื่นเสียโอกาสที่จะใช้ การทำลายฉีกตัดหนังสือ ขีดเขียนรูปภาพ ข้อความ รวมทั้งการไม่ระมัดระวังรักษาหนังสือโดยทำให้ชำรุดเสียหาย" คำนิยามนี้ได้อธิบายไว้บนใบปะหน้าของแบบสอบถาม

2. สอบถามจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มเติมในแบบสอบถาม ข้อ 14 ตอนที่ 1 เนื่องจากห้องสมุดบางแห่งมีบรรณารักษ์ อาจารย์ช่วยงาน เจ้าหน้าที่ช่วยงาน มากกว่า 1 คน

3. เพิ่มตัวเลือกระดับการสูญเสีย ตอนที่ 3 จากเดิมที่กำหนดระดับการสูญเสียว่ามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพิ่มไม่เป็นสาเหตุ

4. ตอนที่ 4 ในส่วนหัวข้อ มีผู้ตอบเข้าใจแตกต่างกัน จึงได้แก้ไขหัวข้อตอนที่ 4 เป็นปัญหาและวิธีการป้องกันการสูญเสียหนังสือของบรรณารักษ์ และแก้ไขคำที่ใช้ชี้แจงในข้อ 1 ว่า โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องสมุดของท่านว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ เพียงคำตอบเดียว

แบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขแล้วนี้ (ดูภาคผนวก ก) ได้นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจาก บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2530

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงอธิบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอให้ทางกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา สนับสนุน โดยมีหนังสือ ราชการส่งไปถึงผู้บริหารโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ทุกโรงเรียน เพื่อแจ้งขอความร่วมมือให้บรรณารักษ์ในโรงเรียนตอบแบบสอบถาม

2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยม จำนวน 155 คน โดยทางไปรษณีย์ และสำหรับโรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้ส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเองเพียงแห่งเดียว

3. ช่วงเวลาที่รับแบบสอบถามคืน ได้กำหนดไว้ 20 วัน ปรากฏว่าเมื่อถึงกำหนด ได้รับแบบสอบถามคืนจากบรรณารักษ์ จำนวน 110 คน จึงมีจดหมายราชการทวงถามและจัดส่งไปอีกครั้ง เพื่อให้ส่งแบบสอบถามไปยังผู้วิจัยในกำหนด 15 วัน ซึ่งถ้าพ้นระยะดังกล่าวโรงเรียนต่าง ๆ จะปิดภาคการศึกษา การทวงแบบสอบถามจะทำได้ยากขึ้น ปรากฏว่าได้แบบสอบถามเพิ่มอีก 22 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา อันได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยมัธยฐาน เลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลที่ได้นำเสนอในรูปของการบรรยายประกอบตาราง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าร้อยละหาได้จากสูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่ของทั้งหมด}} \times 100$$

2. ค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต หาได้จากสูตร $\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$

สำหรับการหาค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต ($\bar{X}$) ได้จากการกำหนดระดับค่าตอบ เป็น 5 ระดับ และ 3 ระดับ ดังนี้

ในกรณีที่ได้จากการกำหนดระดับค่าตอบเป็น 5 ระดับ คือ

4.60 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.60 - 4.51 หมายถึง มาก

2.60 - 3.59 หมายถึง ปานกลาง

1.60 - 2.59 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.59 หมายถึง น้อยที่สุด

ในกรณีที่ได้จากการกำหนดระดับค่าตอบเป็น 3 ระดับคือ

0 - 1.5 หมายถึง น้อย

1.6 - 2.5 หมายถึง ปานกลาง

2.6 - 3.0 หมายถึง มาก

3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาได้จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum f(x - \bar{x})^2}{N}}$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้นำเสนอในบทที่ 4